

4. Ковриженко Д. С. Інститут вето: зарубіжний досвід, національне законодавство і практика, пропозиції / Д. С. Ковриженко. – К. : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2009. – 60 с.

5. Конституційна конфліктологія (конституційні механізми подолання політичних криз) : [посібник] / Г. М. Волянська, М. В. Онішук, М. В. Савчин та ін. ; за ред. М. В. Савчина, В. Л. Федоренка. – К. : Ін-т громадян. сусп-ва, 2008. – 188 с.

6. Ребкало В. А. Політичні інститути в процесі реформування системи влади / В. А. Ребкало, Л. Є. Шкляр. – К. : Вид-во НАДУ ; Міленіум, 2003. – 172 с.

7. Рішення Конституційного Суду України у справі про додержання процедури внесення змін до Конституції України від 30 вересня 2010 р. № 20-рп/2010 // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 72/1. – (Спец. вип.).

8. Сало І. С. Інститут президентства в забезпеченні конструктивної взаємодії ключових суб'єктів державної влади та ефективного функціонування політичної системи країни / І. С. Сало. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua//Monitor/desember08/10/htm>.

9. Система стримувань і противаг у сфері державно-управлінських відносин : наук.-метод. рек. / [авт. кол. : В. А. Ребкало, В. А. Шахов, Е. А. Афонін та ін.] ; за заг. ред. В. А. Ребкала, М. М. Логунової, В. А. Шахова. – К. : НАДУ, 2008. – 72 с.

10. Шатіло В. А. Інститут президентства в системі державної влади України / В. А. Шатіло. – К. : Укр. центр. політ. менеджменту, 2004. – 159 с.

Надійшла до редколегії 26.12.2012 р.

УДК 352.001.76

О. Є. СЕРДЮКОВА

КАТЕГОРІЯ “ІННОВАЦІЯ” В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УЗАГАЛЬНЕННЯ НАУКОВОЇ ДУМКИ

Узагальнено підходи до визначення дефініції “інновація”, з’ясовано її ключові риси. Установлено основні відмінності категорії “інновація” від інших схожих понять. Уточнено її трактування в контексті розвитку територіальних громад.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, територіальна громада.

The approaches to determine the definition of “innovation” have been generalised; its key features have been identified. The main differences between the category of “innovation” and other similar concepts have been established. Its interpretation in the context of the development of territorial communities has been defined more accurately.

Key words: innovation, innovation activity, innovation development, territorial community.

У сучасних умовах сталий розвиток територіальної громади безпосередньо залежить від належного застосування її суб'єктами інновацій у процесі свого існування. У науковій літературі існують різні підходи до визначення категорії “інновація”, при чому кожний автор трактує її по-своєму, доповнюючи та вдосконалюючи вже існуючі визначення. Усе це говорить про актуальність проблем застосування інновацій, які з часом стають тільки популярнішими, а сама категорія відкриває все нові свої характеристики.

Проблеми інноваційної діяльності й інноваційного розвитку знаходяться в центрі уваги багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців. Значний внесок у розвиток теоретичних основ інноваційної діяльності зробили такі вчені, як Г. Азгальдов [1], П. Данілін [2], І. Дегтярьова [3], Н. Краснокутська [7], А. Петрашевська [10], Ю. Сенюк [12], Б. Твісс [13], Й. Шумпетер [14] та ін. В їх дослідженнях, насамперед, трактувалася дефініція “інновація” у різних сферах суспільної діяльності.

Аналіз наукових публікацій останнього часу, а також словників та енциклопедій показав, що існують різні думки щодо визначення терміну “інновація” як в основоположників певних теорій, так і сучасних дослідників. Різні дослідники у сфері державного та місцевого управління визначають цей термін узагальнено, ґрунтуючись на класичних визначеннях, часто не враховуючи особливостей такої складної системи, як територіальна громада. Усе це послужило причиною для проведення аналізу існуючих підходів до визначення категорії “інновація” в різних сферах життєдіяльності суспільства та узагальнення їх з метою визначення особливостей цієї категорії в контексті управління розвитком територій.

Метою даної статті є узагальнення існуючих наукових підходів до розгляду дефініції “інновація” та її визначення в контексті розвитку територіальних громад.

Досягти найвищого ступеня задоволення своїх потреб суспільство може лише за умови використання інноваційного способу у процесі свого розвитку. Як правило, інноваційний процес передбачає впровадження передових форм, методів і технологій, досягнень науково-технічного прогресу в процес життєдіяльності територіальних громад з метою покращання існування її членів. Але цей процес не може здійснюватися хаотично. Для досягнення основної мети місцевого самоврядування – якнайповнішого та якісного задоволення потреб територіальної громади – цим процесом потрібно управляти.

Розвиток інноваційних процесів є важливим показником економічного стану країни, здатності членів суспільства до дійсних ринкових перетворень за рахунок створення, впровадження, поширення та практичного використання нової техніки та технологій, нової продукції, послуг і сировини, сучасних методів організації виробництва [10].

Отже, основою сталого розвитку територіальних громад є інновації, і, як свідчить досвід, саме інновації можуть спричинити стрімкий розвиток будь-якої системи.

Термін “інновація” походить від латинського “novatio”, що означає “оновлення” (або “зміна”) та префіксу “in”, перекладом якого з латинської є “в напрямку”. Дослівно “innovatio” перекладається як “в напрямку змін”. Перше згадування поняття innovation зустрічається в наукових дослідженнях ХІХ ст. Досконале вивчення цього терміну почалося з початку ХХ ст. з наукових праць

австрійського економіста Й. Шумпетера в результаті аналізу “інноваційних комбінацій”, змін у розвитку економічних систем [14].

У науковій літературі існують різні підходи до тлумачення терміну “інновація”. Він розглядається як продукт або як процес (діяльність). При цьому слід розрізнити поняття “інновація”, “нововведення”, “новація”, “поліпшення”, “винахід”, які інколи ототожнюються деякими дослідниками. Інновація обов’язково повинна передбачати своє впровадження в певну систему з метою покращання її стану. Тобто впровадження інновації обов’язково передбачає отримання ефекту. Крім того, інновація надає об’єкту нові властивості, які роблять його досконалішим за інші, надають йому переваги. Нововведення також передбачає впровадження у виробництво, але не завжди може бути отриманий економічний ефект від його впровадження. Новація передбачає щось нове: нові явища, нові методи або методику, нові підходи тощо. Поліпшення означає покращання стану об’єкта, але при цьому об’єкт не змінює своїх первісних характеристик, свого призначення. Винаходом вважається результат розумової діяльності людини, але він взагалі може бути непридатним до застосування. Він характеризується своєю корисністю. Отже, інновації притаманні риси означених категорій, але вона суттєво відрізняється від кожної з них. Тому ототожнювати ці категорії не можна.

Інновації можуть бути пов’язані з конкретним виробництвом, соціальним, політичним життям суспільства, економічним розвитком держави чи регіону та іншими сферами. Взагалі призначення інновації, на наш погляд, в тому, щоб бути винятковою, неперевершеною в тій чи іншій сфері життєдіяльності суспільства та слугувати йому.

Австрійський учений І. Шумпетер у своїх наукових працях визначив, що інновація – це нова науково-організаційна комбінація виробничих чинників, мотивована підприємницьким духом: “у внутрішній логіці нововведень – новий момент динамізації економічного розвитку”. Він виділяв п’ять характерних рис інновації:

- використання нової техніки, нових технологічних процесів або нового ринкового забезпечення виробництва (купівля-продаж);
- упровадження продукції з новими властивостями;
- використання нової сировини;
- зміни в організації виробництва і його матеріально-технічного забезпечення.
- поява нових ринків збуту [Там же].

Інновація (англ. innovation) – це запроваджене нововведення, що забезпечує якісне зростання ефективності процесів чи продукції, якої потребує ринок. Вона є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності людини, його фантазії, творчого процесу, відкриттів, винаходів і раціоналізації [5].

Законом України “Про інноваційну діяльність” визначено, що інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [11, ст. 1].

Електронна енциклопедія визначає, що будь-яке соціально-економічне нововведення, доки воно не отримало масового, тобто серійного поширення в галузі праці, виробництва і управління можна вважати інновацією [5].

Російські вчені Г. Азгальдов та О. Костін зазначають, що інновація – це не будь-яке нововведення, а тільки таке, що серйозно підвищує ефективність діючої системи. Вони зазначають, що інновації застосовуються до будь-яких видів людської діяльності [1].

Погоджуємося з висновком російських учених, оскільки виготовлення інновації як продукту дійсно повинно мати за мету сприяння покращанню стану певної системи, яка її потребує, або досягнення нею нового стану вищої якості, мати економічний, соціальний, технологічний чи будь-який інший ефект, за іншого випадку цінність її сумнівна.

Відома українська дослідниця Н. Краснокутська необхідною ознакою інновації називає науково-технічну новизну та виробниче її використання [7].

Як було вже відмічено раніше, у науковій літературі існує й інший підхід до визначення дефініції “інновація”, при якому вона розглядається як процес. У цьому випадку визнається, що інновація розвивається в часі і має чітко виражені стадії. Цей процес включає такі стадії, які представлено на рисунку:

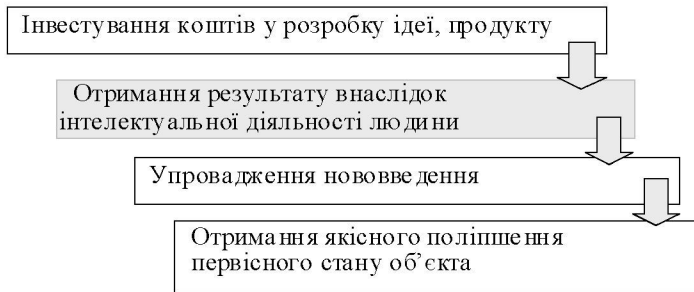

Рисунок. Інновація як процес

Таким чином, інновація передбачає інвестиційні вкладення в розробку нової ідеї з покращання різних сфер життєдіяльності людей та впровадження її в життя з метою отримання бажаного ефекту. При цьому кінцевий результат упровадження інновації може мати певні недоліки, які потрібно вдосконалювати.

У новому економічному та юридичному словнику термін “інновація” (нововведення) визначається як діяльність, що має кінцевим результатом отримання нового або вдосконалення наявного продукту, послуги, форми організації виробництва, управління або технології [8].

Американський економіст Б. Твісс також визначає інновацію як застосування, тобто процес, в якому винахід або ідея набувають економічного змісту [13].

Взагалі інноваційний процес пов'язаний зі створенням, освоєнням і розповсюдженням інновацій.

В енциклопедії освіти визначено, що слово “інновація” має комплексне значення, оскільки складається з двох форм: власне, ідеї і процесу її практичної реалізації [4, с. 338].

У будь-якому випадку інновація здійснюється за допомогою певної діяльності, яка в науковій літературі називається інноваційною діяльністю. Інноваційна діяльність, у свою чергу, є основою інноваційного розвитку, однією з його складових частин. Оскільки все нове, що покращує стан об'єкта, означає його розвиток. Отже, саме інновації забезпечують розвиток будь-якої системи.

Чинним законодавством України визначено, що інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [11, ст. 1].

Н. Краснокутська зазначає, що інноваційна діяльність спрямована на пошук можливостей, які забезпечують практичне використання наукового, науково-технічного результату та інтелектуального потенціалу з метою одержання нового чи поліпшеного продукту, способу його виробництва та задоволення суспільних потреб у конкурентоспроможних товарах і послугах. У своїх працях вона доводить, що інноваційний розвиток – це розвиток науки, техніки, досвіду, знань. “Це процес, під час якого наукова ідея доводиться до практичного використання” [7].

Інноваційна діяльність повинна бути спрямована на досягнення ефективного результату від упровадження інновацій, а також орієнтована на існуючий попит на інновації. У контексті забезпечення сталого розвитку територіальних громад інноваційна діяльність повинна бути орієнтована на якнайповніше задоволення різноманітних потреб територіальної громади. Українським дослідником О. Ольшанським доведено, що для різноманітних прошарків населення потреби за складом і часовим виміром виникають неоднаково. У територіальній громаді ці потреби несхожі для різних верств населення, оскільки дві людини, які представляють різні соціальні групи, можуть діяти по-різному в одній ситуації, тому що сприймають її з неоднакових позицій прошарку, до якого належать [9, с. 95].

Видатний економіст Й. Шумпетер у своїх наукових працях зазначає, що розвиток – це процес перервних змін та неврівноваженості, викликаний інноваціями, тобто “впровадженням нових комбінацій” [14, с. 159].

У сучасних умовах науково-технічного прогресу особливо важливим для забезпечення ефективного розвитку територіальних громад, що містить у собі якнайповніше та якісне задоволення її потреб, є застосування інноваційних методів і технологій.

Вплив інноваційного фактора на економіку будь-якого регіону повинен відбуватись шляхом узгодження інноваційної політики з науково-технічною, промисловою, бюджетно-фінансовою, грошово-кредитною та зовнішньоторгівельною політикою й за умови досягнення єдності інтересів і встановлення злагоджених стосунків між суспільством, державою, владою, бізнесом та іншими громадськими та науковими інституціями [6, с. 25].

Відомий вітчизняний учений Ю. Семюк визначає інноваційний розвиток територіальної громади як процес народження принципово іншого нового на фоні існуючої реальності. При цьому необхідною умовою такого розвитку “квантового стрибка” виступає якісно новий стан людської свідомості і здатність до інноваційної спільної дії критичної частини жителів певної території – її носіїв, об'єднаних у

цілісний суспільний організм (територіальну громаду) [12]. Тобто мешканці певної території повинні бути готові до інноваційних змін.

І. Дегтярьова пов'язує шлях інноваційного розвитку регіонів з необхідністю проведення послідовної та ефективної регіональної політики, яка узгоджує правові, фінансові, організаційні можливості органів влади та існуючі потреби інноваційних суб'єктів і забезпечує відповідність їх дій пріоритетним завданням стратегії інноваційного розвитку [3]. Інноваційний розвиток повинен бути ретельно спланованим, керованим органами місцевого самоврядування, він не може відбуватися навмання.

Отже, узагальнюючи наведені вище підходи, на наш погляд, інновацію в контексті розвитку територіальних громад слід розуміти як передові наукові та технічні досягнення в комплексному поєднанні з накопиченим досвідом та знаннями на відповідній території, призначенням яких є забезпечення потреб територіальної громади на новому, більш якісному рівні.

А відповідно до цього, інноваційний розвиток територіальних громад – це керована органами місцевого самоврядування діяльність територіальних громад, яка передбачає впровадження передових наукових і технічних досягнень у комплексному поєднанні з накопиченим досвідом та знаннями, які вперше застосовуються на відповідній території та спрямовані на отримання громадами якісно нового, кращого рівня забезпечення потреб її членів.

Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки. При значній кількості визначень категорії “інновація” в різних сферах суспільної діяльності спільним для них є те, що основним призначенням інновації в будь-якій сфері є отримання ефекту від її впровадження.

Категорія “інновація” містить риси таких категорій, як “нововведення”, “новація”, “поліпшення”, “винахід”, але не є тотожною з ними.

Основними рисами інновації є: необхідність інвестицій для її розробки та впровадження, вона є результатом розумової діяльності людини, передбачає обов'язкове впровадження в життя та отримання ефекту від її впровадження, розвивається в часі.

При визначенні категорії “інновація” в контексті розвитку територіальних громад обов'язково слід враховувати основну мету та особливості функціонування територіальних громад.

Оскільки основною характеристикою категорії “інновація” є отримання ефекту, подальші розвідки в цьому напрямку повинні стосуватися аналізу ефективності впровадження інновацій у сфері, що стосується функціонування територіальних громад. Актуальним також є дослідження зарубіжного досвіду в застосуванні інновацій для забезпечення сталого розвитку територій.

Література:

1. *Азгальдов Г. Г.* Интеллектуальная собственность, инновации и квалиметрия / Г. Г. Азгальдов, А. В. Костин // Экономические стратегии. – 2008. – № 2 (60). – С. 162–164.
2. *Данилин П.* Инновационный путь России / П. Данилин, Н. Крышталь – М. : Европа, 2008. – 320 с.

3. Дегтярьова І. О. Інструменти інноваційного розвитку регіону : зарубіжний та вітчизняний досвід застосування / І. О. Дегтярьова. – 2010. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2010_1/txts/10diovdz.pdf.

4. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень] ; Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер. – 2008. – 1040 с.

5. Інновації / Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – 2011. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

6. Казмірчук С. Інноваційний розвиток регіону: наявний потенціал, проблеми та перспективи / С. Казмірчук // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – С. 25–35.

7. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.

8. Новый экономический и юридический словарь. – М. : Ин-т новой экономики. – 2003. – 1088 с.

9. Ольшанський О. В. Управління місцевим господарством : механізм удосконалення : [монографія] / О. В. Ольшанський. – Х. : Константа, 2008. – 158 с.

10. Петрашевська А. Д. Теоретичні аспекти формування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку підприємств / А. Д. Петрашевська, І. В. Яцкевич, С. С. Новицька // Наукові праці ОНАЗ ім. О. С. Попова. – 2010. – № 2. – С. 117–122.

11. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV // ВВР України. – 2002. – № 36. – С. 266.

12. Сенюк Ю. Просторово-діяльнісний розвиток територіальних громад : інноваційно-інвестиційні пріоритети стратегії розвитку міської агломерації / Ю. Сенюк. – 2011. – Режим доступу : www.uap.ua/docs/Senyuk_Yu.VPDRTG.doc.

13. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.

14. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.

Надійшла до редколегії 20.01.2012 р.

УДК 352.07:338.465

В. В. ФАДЕЇКІН

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Проаналізовано роль, місце та можливості застосування інформаційних технологій в організації забезпечення діяльності органів публічної влади в Україні.

Ключові слова: інформація, інформаційні технології, публічна влада.

Analyzes the role, please and the possibility of using information technology in the organization of activates of public activates in Ukraine.

Key words: information, information technology, public authorities.